

Бäärн газрин удобрень — буудян ургъц индүүлнә

КПСС-н Центральн Комитетин ноябрьск Пленумин шиидврмүдәр болн КПСС-н XXI хург деер үр Н. С. Хрущевин кех докладин тезисмүдәр мана орн-нутгин оln келн-әмтилә хамдан, нег ухан-седкл зү-удж, Хальмг республикин селәнә эдл-ахун кәдлмшч-нр, колхозникуд болн селәнә эдл-ахун цуг специал-дистр политическ болн куч-кәлснә ик гидг өргм-дштәггәр куундвр кеджәц-ханә.

Ирх долан джилин нег х төрнә — газриг сәәнәр лзддж эдлгән. Мана республикин өмн нүүрт йовх кесг эдл-ахус, газр эдлгә-иг ясуллгяр зөвәр ик дамшлтта. Тер учрар чиги мана республикин эдл-ахус 1958 джил урдк джилмүд дорхнә буудян ик ургъц авч, орн-нутгтан 11,5 сай шаху пуд буудя орулдж өгв.

Хаврин тәрәнәс сән ургъц болн буудян ик гарц авхин эркд оданас авн белдврин кәдлмшиг чанггях кергтә. Эн белдврин нег ик чинртә кергнә — бäärн газрин удобрень элвгәр цуглулдж, тәрән тәргдх газрур зөбдж оваллгән болджана, юнъгад гихлә, тәрәнә ургъмлд кергтә хотхоолар газриг бäärн удобрень байджана.

Эн джил бäärн газрин удобрень цуглулдж, тәрән тәргдх газрур зөбдж олзлгяр Западн болн Яшалтинск райодин селәнә эдл-ахус сән үлгүр үзүлдж, буудян гарцар сән ашта болв.

Үлгүрнә, Яшалтинск района, Ленинә нертә колхозин производственн бригад (бригадирнә үр М. Матвиенко) бäärн газрин удобрениг элвгәр зөбдж, тәрән тәргдх газрар тарадж цацсна ашд, буудя ик гидг гарц авб. Үр М. Матвиенкон бригад 27 гектар намрин тәрәнә газрин гектар болгънд 10 тонн бäärн удобрень цуглулдж, зөбдж тарадж хайла. Тер намрин тәрәнә гектар болгънас 27,5 центнер буудя авб. Бäärн газрин удобрень тарадж эс хайгдсн газрин намрин тәрәнә гектар болгънас зуг 18 центнер буудя авгв.

Болв мана республикин кесг колхозмуд болн совхозмуд бäärн газрин удобрень цуглуллгәна зурагъан куцацхәсн уга, тер тоод шовуна шег-бог цуглуллгънд ик муугяр оньган өгцхәв. Тиигдж Сарпинск района „Путь Ленина“ болн Ильичин нертә колхозмуд оln зүсн учр-зөв задж, бäärн удобрень цуглулдж эдлцхәсн уга.

Ирх, 1959 джил Хальмг республикәр гурвн зун минггн гектар газрт хаврин тәрән тәргдхмн. Тер тәрәнә ургъц эн джилинәс сән болхин төлә, мана колхозмудар болн совхозмудар малин 120 минггн тонн шег-бог болн оln-зүсн туләнә 300 тонн үмсн цуглулгдх зөвтә.

Тәрәнә ургъц өбдлүллгънд бас нег ик чинртә эваргнә — тәрән тәргдх газрар цас бәрлгән. Цасиг элвгәр бәрхлә, негдвәр, тәрән тәргдх газр чиггәр икәр услгдна, хойрдвар болхла, намрар тәргдсн тәрәнә ургъмлиг киитнәс халхлна. Эн үвл мана республикин селәнә эдл-ахусар 150 минггн гектар тәрән тәргдх газрар цасн бәргдхмн.

КПСС-н XXI хург күртл ик шиидврмүд бәрхәр мана республикин колхозмуд болн совхозмуд хаврин тәрән тәрлгънд белдвриг икәр делгрүлдж йовцхана. Селәнә куч-кәлсчнр цуг чидлән өгч, хаврин тәрәнд сән чинртә эк белддж, техникән буклднә яслж, бäärн газрин удобрень икәр хоршаджана.

1959 джил тәрәнә цуг культурмудар ик элвг ургъц авхин төлә Западн района 112-ч номертә совхозин куч-кәлсчнр гүджрлттә сәәнәр кәдлдж, тәрән тәргдх газрур 600 тонн бäärн удобрень зөбдж белдв.

Турүн нүүрт йовгч эдл-ахусин агротехническ дамшлтиг өргәр делгрүлдж, бäärн удобрениг тәрәнә культур тәргдх газрт делгү цацдж, буудян гарциг улм индүлх зөвтәвдн.